

Релігійна громада Храму
«Різдва Христового» УПЦ КП

«Русский мир»: нові реалії старого міфу»

Матеріали круглого столу

Кам'янець-Подільський
2011

Володимирський собор (м. Київ)

Відповідальні за випуск:

**В.С. Степанков – голова релігійної громади Храму «Різдва Христового», д. і. н., професор;
отець Юрій (Матвейцов) – настоятель Храму «Різдва Христового»**

КРУГЛИЙ СТІЛ «РУССКИЙ МИР»: НОВІ РЕАЛІЇ СТАРОГО МІФУ.

30 травня 2011 р. у приміщенні історичного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка відбулося засідання «круглого столу» на тему: «Русский мир»: нові реалії старого міфу». Вибір теми не був випадковим. Адже саме зараз активізувалися розмови й робляться перші кроки практичного характеру, спрямовані на утвердження ідеї «руського мира» (активізація зовнішньої політики Російської Федерації, яка все більше набуває імперських рис, часті вояжі до України патріарха Кірілла (Гундяєва), котрий виступає найактивнішим пропагандистом ідеї «руського мира», активізація проросійських сил в Україні (під триколірними, андріївськими та червоними прапорами, з монархічними та комуністичними ідеями). Аналіз цих подій нашою думкою, що російські керівники, керівництво РПЦ та «п'ята колона» в Україні намагаються під виглядом концепції «руського мира» реанімувати стару ідею «Москва - Третій Рим» й втягнути нашу країну в сферу новітнього імперського утворення, яке б поширювало свій вплив на території, «где слышна русская речь». Отже, саме навколо обговорення цих питань проходив «круглий стіл», який проводився з ініціативи громади Храму «Різдва Христового» УПЦ КП (голова В.Степанков).

Несподівано навіть для самих організаторів цей захід викликав доволі значний інтерес. Були присутні студенти історичного факультету, представники політичних партій та громадських організацій міста Кам'янця-Подільського, депутати міської та обласної ради, представники Української православної церкви Київського патріархату. На жаль засідання «круглого столу» проігнорували опоненти (представники УПЦ МП, а також політики, котрі позиціонують себе в якості опонентів національно-демократичних сил), що не дало змогу провести повноцінну дискусію навколо задекларованої теми.

Зі вступним словом до присутніх звернувся декан історичного факультету, доктор історичних наук, професор Сергій Анатолійович Копилов. Він окреслив актуальність піднятої проблеми та ознайомив усіх з основними доповідачами. А ними були: доктор історичних наук, професор Володимир Прокопович Газін (у своєму виступі акцентував увагу на власне відродженні ідеї «руського мира» в сучасній зовнішньо – політичній діяльності політичної еліти Російської Федерації, її цілях і перспективах); доктор історичних наук, професор Валерій Степанович Степанков свою доповідь присвятив науковому аналізу сутності доктрини ідеї «руського мира», доктор історичних наук, професор Віталій Васильович Нечитайло висвітлив сучасну роль УПЦ МП та його політику в Україні.

Доповіді шанованих професорів відразу ж викликали жваву дискусію, в якій активну участь взяли депутат обласної ради Олег Демчук (ВО «Батьківщина»), депутат міської ради Віктор Притуляк (ВО «Свобода»), депутат міської ради Михайло Аносов (ВО «Батьківщина»), викладачі університету Володимир Дубінський («Наша Україна») та Володимир Газін, видавець Мирослав Мошак (УРП «Собор»), настоятель Храму «Різдва Христового» УПЦ КП отець Юрій (Матвейцов) та інші. В ході дискусії було порушено дві теми: перша – сучасна

міжконфесійна ситуація в Україні та політична діяльність Московського патріархату і друга – проблема співпраці сучасного політикуму з науковою елітою.

Всі учасники «круглого столу» відзначили, що подібні зустрічі є на сьогодні актуальними й цю практику потрібно продовжувати. Було вирішено видати збірку, куди б увійшли доповіді та повідомлення, що прозвучали в ході роботи «круглого столу».

Прес-служба релігійної
громади «Храму Різдва Христового»

Копилов С.А.

ВСТУПНЕ СЛОВО НА КРУГЛОМУ СТОЛІ «РУССКИЙ МИР»: НОВІ РЕАЛІЇ СТАРОГО МІФУ»

Політичні й соціальні зміни в глобалізованому світі є невідкладними й стимулюючими і, як такі, охоплюють різні рівні людського життя. У цьому бурхливому процесі політичних, соціальних, філософських та ідеологічних змін у світі дуже важливим постає питання формулювання національної та особистої ідентичності людини. Однією з останніх подій, що спонукає нас до проведення аналізу характеру відносин між національною ідентичністю й особливістю віри, стала ідеологічна концепція «русского мира», сформульована Московським патріархом Кіріллом у виступі на з'їзді росіян. Спрямована на населення незалежних держав України, Росії та Білорусі, вона представляє в його очах російську цивілізацію носієм потужної глобальної політичної суперсили на теренах Європи.

Аналіз цієї концепції дає підстави говорити про очевидну підміну понять. Так, якщо «русский мир» означає певні культурні й церковні зв'язки між Росією і російською діаспорою, то це цілком нормально. Слід поважати прагнення Росії зберігати духовну єдність росіян у світі, а тому ті з них, котрі проживають на території України, мають право на існування в контексті «русского мира», та коли цей останній перестає бути тільки «російським світом» і проектується як певний цивілізаційний простір, де українці мають бути його обов'язковою й невід'ємною складовою, то тут, зрозуміло, виникає багато запитань. Уявімо собі, що сьогодні італійцям – нащадкам Римської імперії, спаде на думку будувати «римський світ» і переконувати своїх західних сусідів – французів, іспанців і португальців, що вони є колишніми латинянами, а тому повинні належати до «римського світу». Зрозуміло, що пропаганда цієї ідеї в Іспанії, Португалії чи Франції викличе лише іронічну посмішку і ніким не сприйматиметься серйозно.

Ідея «русского мира», що сьогодні нав'язується українському суспільству главою РПЦ і його однодумцями, спрямована проти незалежності України. Вона є закамфльованою реанімацією старого російського імперського міфу про те, що українці, росіяни і білоруси – це єдиний братній народ, коріння якого сягають Київської Русі. В її арсеналі – препарована історія колоніального статусу України у

складі Московії (згодом – Російської імперії), нав'язування якої ведеться через написання спільних підручників, вихолощення всього національного українського. Вона по-суті спрямовується на позбавлення українців власної історії, без якої, як відомо, немає історичної пам'яті народу. Таким чином, РПЦ і її вищий клір стали інструментами Російської держави для масованого наступу на Україну та Українську церкву, яку намагаються позбавити її законних прав.

Під вивіскою об'єднання Росії, Білорусії та України в єдиний духовний простір приховується ідея імперії: позбавлення України своєї державності та незалежності шляхом нав'язування політичної єдності з Росією, перетворення української державності у фікцію. Тож учасники «круглого столу», організованого релігійною громадою Храму «Різдва Христового» УПЦ КП, серед яких вчені-історики, політологи і соціологи, представники міських і районних осередків політичних партій національно-демократичного спрямування, повинні дати відповіді на питання щодо сутності міфологеми «русского мира» та визначити можливі її наслідки для України і українського суспільства.

Газін В.П.

«РУССКИЙ МИР»: НОВА РЕАЛЬНІСТЬ СТАРОГО МІФУ*

Проголошення незалежності та європейський вибір України у структурному, цивілізаційному, економічному, культурному і просторовому сенсах — це кінець Російської імперії й тієї ідеології, яка обслуговувала культ самоізоляції у виокремленні і закріпленні її особливого способу буття між Європою та Азією. З приводу того, наскільки Росія просякнута євразійством, про що сьогодні часто говорять, — є різні думки. Так, сучасний російський письменник-ліберал В.Єрофєєв вважає, що росіян важко назвати євразійцями, оскільки «ми не з'єднуємо дві культури, а внутрішньо ворожі всім». Про малу схожість Росії з останнім світом писав понад 170 років тому російський філософ П.Чаадаєв. Особливість, самотність, закритість, протиставлення себе світові, що й сьогодні характерне для Росії, стали наслідком історичної замкнутості російського простору, де з різних племен, котрі мешкали у верхів'ях Дону, Дніпра, Волги та її приток, з початку II тисячоліття н.е. формувалася етнічна спільнота, яка згодом стала називати себе рускими.

На карті Європи Росія довгий час була такою собі білою плямою. Простір цей лежав осторонь морських та й важливих сухопутних шляхів, що в умовах відокремленості, переважання природної в такій ситуації, елементарної самодостатності породжувало самотність та характерний суспільний уклад. Татаро-монгольське іго, що два з половиною століття панувало в цьому просторі, посилювало його окремішність. Світ усамітненої спільноти знайшов своє вираження в міфологемі «русского мира» і з часом заявив патерналістські претензії на месіанство та ошасливлення народів — закодовані знаки імперських устремлінь.

* Друкується за матеріалами газети «Дзеркало тижня» від 15 квітня 2011 р.

Це — зовнішня сторона «русского мира». Його внутрішнім змістом стала багатовікова консервація специфічного укладу соціуму, що перебував на узбіччі магістрального цивілізаційного процесу, а відтак був приречений на відсталість в усіх сферах життя. Час від часу, особливо в епоху індустріалізації, Російська імперія, «прорубуючи вікна в Європу», була змушена повертатися обличчям до іншого світу заради культурного та економічного оновлення. Хоча й непослідовно, з постійними «відкатами» до традиціоналізму...

Так було в петровські часи, коли цар Петро I під виглядом простого учня їздив до Голландії, щоб навчитися європейських манер і будувати кораблі. Так було майже все XIX століття, коли «вершки» російського суспільства спілкувалися між собою французькою мовою. Вже в радянську епоху, в період індустріалізації 20 — 30-х років XX століття, коли, з використанням технічного інтелекту Заходу, без афішування і розголосу, закладалися «дніпрогеси» та «магнітки», і насамперед — військово-промисловий комплекс для воєнно-силової реалізації ідеї світової комуністичної революції (розширення «русского мира»). А по закінченні кривавої Другої світової війни в окупованій Німеччині демонтувалися підприємства і їх устаткування вивозилося в Радянський Союз, який таким чином наперед прирікав себе на промислову другорядність і технічну відсталість. З початком горбачовської «перебудови» цей процес набув трохи інших, але таких же схожих рис.

Знайомство з Європою завжди викликало в росіян двояке відчуття: захоплення і збентеження. Однак висновки були, м'яко кажучи, парадоксальні: «Все одно ми вищі за них!». І навіть тепер, пише той-таки Єрофєєв в «Энциклопедии русской души», росіяни впевнені: «Вокруг враги. Все — враги... Мы — силачи. Украина — к ноге!». Риторика ворожого оточення породжує колективну ксенофобію. А культ влади — загальну покірність і послух. Досягнення кращого життя бачилося тільки на екстенсивному шляху, через захоплення нових територій. Багатство мало приростати то Сибіром, то Кавказом, то ще чимось. Що то за війна і перемога, коли не приєднано нових територій?

«Перебудова» не врятувала комуністичну ідею. З її крахом упала й радянська імперія. Кремль став шукати не причини катастрофи, а винних. Їх і сьогодні називають: Горбачов, Захід, ЦРУ, Кейсі тощо. Думки, що каркас комуністичної імперії наскрізь прогнив, окрім невеликого прошарку високо ерудованої російської інтелігенції, не сприймало ні суспільство, ні його поводитирі. Як результат, віками напрацьована модель життя не зазнала глибоких трансформацій. Ленін так і залишився в Мавзолеї як сакральний і нетлінний знак особливого шляху, а російська історія до 1917 року стала масштабно ідеалізуватися. Для демократії і зміни суспільної парадигми життя місця й не залишилося.

Перед Росією постала дилема: або знайти заміну присоромленій комуністичній ідеї, або розпочати імплементацію демократії в усіх сферах суспільного життя і відмовитися від імперського майбутнього, що суперечило б шанобливому ставленню до примарно величного минулого. Відмови від імперської політики, таким чином, не сталося. Після розстрілу з танкових гармат парламенту і ельцинської імітації демократії Росія повернула на старий, апробований віками шлях. Потрібна була лише видозмінена, адекватна часові ідея, аксіоматична за формою і змістом, базована на канонах, непідвладних дискусіям. Вона й постала

наприкінці першої декади ХХІ століття у шатах «русского мира» — нова-стара, неоімперіалістична ідея.

Формат міфу виявився чимось усередненим між релігією та політикою, відтак його високопоставлені адепти мають можливість прикриватися ефектом споглядального відсторонення від запущеного ними процесу. Немає нічого дивного в тому, що ідея, котра сьогодні стала теоретичним прикриттям імперської політики «збирання земель», пропагується насамперед вищим кліром Московського патріархату. По-перше, Російська православна церква ще з часів Петра I існує як державна структура в ролі надійної опори імперії. По-друге, як жодна інша державна інституція, церква духовно впливає на уми і контролює багатьох своїх прихильників поза межами Росії, передусім в Україні.

Саме проти України спрямоване вістря доктрини «русского мира». В її арсеналі — препарована історія колоніального статусу України у складі Росії після Переяславської ради 1654 року, нав'язування якої ведеться через написання спільних підручників, вихолощення і спотворення всього українського, спрямоване на позбавлення українців власної історії, без якої, як відомо, немає й народу. А Київська Русь, основана на казці про колиску з трьома малюками-близнюками, один із яких був старшим, призначена спільною спадщиною «братніх народів» — великоросів, малоросів і білоросів.

«Русский мир» виявився для України тяжким 350-річним випробуванням, наслідки якого даються взнаки й досі. У форматі його посиленого просування українців закликають відмовитися від свого власного світу: національної пам'яті, традицій, культури, мистецтва, ідентичності, звичаїв, свого еґо... врешті-решт — і державності. «Русский мир» сьогодні став пропагуватися серед представників найнижчого соціального прошарку українського суспільства — догматично налаштованих осіб, які в умовах демократії, становлячи численний пласт електорату, здатні серйозно впливати на заданий політичний результат виборів.

Вибору ідеї «русского мира» на роль об'єднавчої сили сприяли також об'єктивні процеси, які поступово й неухильно відбуваються в російській колективній свідомості. Чим далі від 1991 року, тим більше утверджується незворотність незалежності та суверенітету пострадянських держав, що недвозначно впливає на формування прагматичної громадської думки в російському суспільстві. По-перше, дедалі більше росіян, як свідчить соціологічне опитування, починають розуміти, що Україна — незалежна держава, а українці — окремий народ. По-друге, марними виявилися сподівання на перетворення СНД у союз держав на чолі з Росією. По-третє, Москва прорахувалася, вважаючи, що виживання пострадянських держав без Росії неможливе. По-четверте, в Росії назріває переконання, що відносини між пострадянськими державами вже ніколи не будуть такими, якими були колись. Ось у такій об'єктивній ситуації на чільне місце в неоімперських планах і виходить ідея «русского мира».

Релігійною основою проекту «русского мира» є православ'я, точніше — та його частина, яка підпорядкована Московському патріархату. Однак це тільки одна, хоча й дуже важлива підвалина «русского мира». Зміст його набагато ширший: від моралі, способу життя, принципів організації суспільства... і до зовнішньої політики. З особливим призначенням у світі. «Ми, — писав Чаадаєв, — можна

сказати, народ винятковий. Ми належимо до числа тих націй, які ніби не входять до складу людства, а існують лише для того, щоб дати світу який-небудь важливий урок».

У територіальному сенсі «русский мир» — як його розуміють адепти — далеко виходить за межі Росії, охоплює Україну, Білорусь, північну частину Казахстану... Він не має чітких обрисів. В уявленні багатьох росіян його кордони визначаються межами вживання російської мови. Особлива роль у його становленні відводиться російським національним меншинам і російськомовному населенню. А тому часто «русский мир» ототожнюється із поняттям «восточнославянський мир». Інструментарій його реалізації різноманітний: від створення переважаючого впливу в сусідніх країнах до обмеження їхнього суверенітету і встановлення повного контролю за їхніми просторами: економічним, політичним, інформаційним, конфесійним, мовним тощо. Це і є м'яка форма поступової ліквідації державного суверенітету. Тут годиться все — «прив'язка» до енергоносіїв, оволодіння, шляхом купівлі, стратегічними об'єктами, перехоплення у свої руки політичних важелів держави-об'єкта «русского мира» через систему різного роду союзів (митного, безпекового тощо). А також — широка пропаганда його спільних вигод та принад, використання п'ятої колони тощо.

Росія поспішає, оскільки час, доки ще можлива реалізація ідеї «русского мира», доки остаточно не перерізана пуповина, яка з'єднує пострадянський світ, спливає дуже швидко. Крім цього, на шляху його матеріалізації є й інші серйозні перепони. Відтворення колоніального імперіалізму на пострадянському просторі і нового євро-євразійського протистояння, цілком закономірно, викличе спротив світового співтовариства і обернеться для Росії низкою ризиків. Більше того, Росія, що прагне домовитися із Заходом стосовно тиску на Україну, сама опинилася затиснутою між ним і Китаєм. І цілком ймовірно, дуже скоро відчує неспокій з боку останнього, який уже зараз усією своєю могутністю нависає над східними кордонами Російської Федерації.

«Русский мир», територіально клаптиковий через багатонаціональний характер держави, стимулює перманентну нестабільність внутрішнього порядку, оскільки на релігійній та етнічній основі освячує боротьбу з іноземцями, серед яких, як правило, іде пошук усіх бід, і насамперед — коріння тероризму. Однак, по-перше, відповідь терором на терор небезпечна, а по-друге — консервація традиційного укладу життя, імперської політики, відособленості від Європи й Азії, яка раніше була терпимою, — в умовах глобалізації стає руйнівним явищем. Таким, що затримує розвиток Росії взагалі і може завершитися великими проблемами для російського народу та його державності.

Як зміниться світ, якщо з платформи демократії, лібералізму, загальнолюдських цінностей, що нині превалюють у відносинах між національними державами, сповзе у замкнені простори «миров»? Світ, про єднання якого так багато говорять, розділиться на «мири», котрі постануть на місці міжнародного співтовариства національних держав, — руський, слов'янський, романський, германський, арабський та інші, внутрішньо консолідовані на основі консервації архаїзмів, зовні відчужені один від одного. Теорія і практика таких особливих просторів відома в минулому — згадаймо плани Гітлера об'єднати воєдино

представників арійської раси. Вона жива і сьогодні — це гасло створення халіфату як єдиного материка арабо-мусульманського світу, а тепер чуємо дедалі гучніші заклики до «русского мира» на пострадянському просторі.

Світ постане у вигляді кількох холодних, коли не сказати — ворожих один одному цивілізаційних айсбергів, у яких загубляться єднання і гуманізм людства, цінності, за які воно так дорого заплатило... Відособленість, протиставлення і ворожість цілком здатні призвести до воєн між «мирами», які реально можуть знищити цивілізацію, на відміну від «війни світів» письменника-фантаста Г.Веллса. Після 1945 року Сталін мріяв про єдиний слов'янський світ і говорив М.Джіласу, одному з тодішніх югославських лідерів, а потім дисидентові, що коли вдасться його створити, то ніхто навіть пальцем не поворухне. «Жодним пальцем», — підкреслював він, уявляючи тремтіння і страх ворогів панславізму. Теперішня спроба повернутися до нього свідчить, що Росія знову стає на шлях, який веде в безодню. «Руський іде по хибному колу історії, не усвідомлюючи, що це коло і що воно хибне», — приходиться до висновку В.Єрофєєв.

Однак на пострадянському просторі є виграшний варіант і для України, і для Росії, якщо остання через демократизацію та відмову від політики «русского мира» прискорить рух у бік Європи. Росія-держава, на противагу Росії-імперії, прагнучиме якомога швидше стати її частиною. У такому разі суверенітет і незалежність України, її європейський вибір — будуть в інтересах Росії.

Степанков В.С.

«РУССКИЙ МИР» Й ІСТОРІЯ УКРАЇНИ: РЕАНІМАЦІЯ ІМПЕРСЬКОГО МІФУ «ВОЗЗ'ЄДНАННЯ БРАТНІХ НАРОДІВ».

Нині особливо помітним стали потуги Кремля сформулювати на старій імперській доктрині нову ідеологію, яка б запобігла остаточному краху доктрини міфічної єдності східнослов'янського світу з державно-політичним центром у Москві. За таких обставин ним на озброєння береться «нова» концепція, батьком якої офіційно є московський патріарх Кіріл, що отримала назву «русского мира» (як на мою думку, переклад цього поняття українською мовою як «русській світ», є не точним, бо йдеться про «русській світ», а не про «русський світ»). На відміну від попередніх доктрин, вона витворена з двох складових – постулатів релігійного й етнічно-політичного характеру. Для цілісного бачення її сутності побіжно назву основні положення релігійно-церковного аспекту, а потім зупинюся на висвітленні проголошеної теми виступу. Отже, по-порядку:

- лише Російська православна церква є єдиним «охоронцем чистоти віри», себто православ'я, всі інші, слід здогадуватися, є гріховними, зіпсутими;
- категоричне несприйняття самостійного «національного» церковного життя, «національного» сповідання православної віри;
- територія країн пострадянського простору – «законна канонічна територія Московського патріархату». Всяка спроба домогтися автокефалії (самоврядності у церковних справах) прирівнюється до розколу. А відтак, єдиною помісною церквою в Україні проголошується церква Московського патріархату;

- російська церква – центр православ'я;
- російська церква виконуватиме місію організатора й провідника формування «русского мира».

Перелічені положення фокусуються на етнічно-політичній платформі концепції «русского мира». Її суть полягає в наступному: Росія, Україна й Білорусь повинні стати **ядром** створення нового політично-державного й духовного світу – **«русского світу»**. Він бачиться політичним союзом, своєрідною конфедерацією названих країн зі спільною етно – духовною історичною традицією. Що розуміється під цією традицією? Аналіз різноманітних висловлювань Кірілла та його однодумців дозволяє визначити такі провідні ідеї:

- однокорінне етнічне походження росіян, українців і білорусів – з єдиного давньоруського народу, що начебто існував у IX – XIII ст.;
- формування російської, української і білоруської мов на основі давньоруської мови;
- споконвічна спільність політичного, культурного, духовного й релігійного життя даних народів;
- життєва необхідність їх спільного розвитку у майбутньому, оскільки їм є чужим «західний світ»;
- орієнтація на Європу (Захід) є величезною згубною помилкою, бо він не має духовності й базується лише на матеріальних цінностях. А справжні духовні цінності несе лише Російська православна церква.

На перший погляд, у пересічного громадянина може скластися і складається в Україні враження, що ця доктрина справді ґрунтується на новому осмисленні минулщини. Адже в ній уже не згадується про «возз'єднання України з Росією», не ставиться знак рівності між «русским світом» й Росією, визнається існування України тощо. Звертаючись до українців під час візиту у липні 2010 р., Кірілл намагався переконати їх, що «русский світ» «не означає «російський». Тим паче, це не світ Російської федерації». А далі у своєму виступі роз'яснював, що мається на увазі: «Це той самий світ, який вийшов із нашої загальної купелі – **Київської купелі хрещення**. Це той самий світ, який існує на **рівні віри, інтелекту, духовності й культури**. Від того, що хтось заперечує цей світ, нічого не міняється: цей світ існує, це об'єктивна реальність». І далі підкреслив: «Мені видається, ті, хто заперечує існування руського світу, мусять заперечувати і хрещення Русі».

Однак, все це сказане є від лукавого. Справа в тому, що стержневі ідеї етнічно – політичної складової «русского мира» запозичені й трішки препаровані сучасною фразеологією зі зловісних «Тез про 300-річчя возз'єднання України з Росією (1654-1954)», схвалених ЦК КПРС у 1954 р. Сучасні російські політологи й історики збагнули, що нині, коли українські історики каменя на камені не залишили від концепції «возз'єднання», не ефективним буде просувати її на український ідеологічний ринок. Тому витягнули з неї серцевину (осердя), переодягли в одягу православ'я й устами Кірілла запропонували українському правлячому класу й більшості населення у формі «русского мира». На превеликий жаль, сучасний правлячий клас України з традиційним малоросійським покірним самовідреченням і холопською вдячністю проковтнув цю наживку.

Що ж складало теоретичну платформу згадуваних «Тез»? Визначивши її

основні положення, відразу ж побачимо їх ідейно-політичну спорідненість з «руським миром». Назвемо головніші:

- червоною ниткою через документ проходила ідея, сформульована творцем радянської імперії В.Леніним, про надзвичайну близькість українського та російського народів «і мовою, і місцем проживання, і характером, і історією»;
- усі три слов'янські народи «походять від єдиного корення – давньоруської народності, яка створила давньоруську державу – Київську Русь ». Для інформації і роздумів – ця концепція існування давньоруської народності, яка й понині є панівною у Росії, Білорусії й Україні, була сформульована російським істориком В. Мавродіним у другій половині 40-х – початку 50-х рр. ХХ ст. (праці «Древняя Русь (Происхождение русского народа и образование Киевского государства)» (Л., 1946), «Образование единого русского государства» (Л., 1951)). Автор стверджував, що «можно считать установленным, что во времена Киевского государства **восточнославянский мир** (нині Кірілл називає його «руським миром» - В.С.) **сложился в единый русский народ**, или конкретизируя, **в единую русскую народность**». Зрозуміло, що, коли було ідеологічно доведено існування «давньоруської народності», радянські мовники успішно розробили концепцію існування **давньоруської мови – мови давньоруської народності** – основи російської, української й білоруської мов. Вона ґрунтувалася на постулаті частини російських і українських мовознавців кінця ХІХ – першої половини ХХ ст. **спільної для усіх східних слов'ян мови** (О. Шахматов, О. Соболевський, А. Кримський й ін). Невипадково один з найбільш заповзятих апологетів концепції існування єдиної давньоруської народності зі своєю мовою академік П.Толочко нині є особистим радником російського прем'єра В. Путіна;
- творці «Тез» чудово розуміли, що, декларуючи існування давньоруського народу, необхідно було пояснити причину припинення її існування й утворення східнослов'янських народів. Вони знайшли її у зовнішньо-політичному чиннику. Читаємо: «Соціально-економічний розвиток Русі в період феодалізму, в тяжкий час **татаро-монгольської навали** привів до відособлення окремих частин давньоруської народності. Поступово з **єдиної давньоруської народності** – утворились три братні народності – російська, українська і білоруська з **властивими їм особливостями мови, культури, й побуту**». Звертаю увагу присутніх на кінцівку цитати. Говорилося не про наявність в утворених народів **окремішніх** мов, культур й побуту, а про «особливості мови, культури і побуту», тобто розумілося, що продовжувала існувати спільність у мові, культурі й побуті. Отже, як слушно підмітив академік НАН України Г.Півторак, «У такому разі появу цих трьох народів можна розглядати як прикрий історичний зигзаг, як негативне явище, зумовлене злою волею монголо-татар, литовців та поляків, які зруйнували спільну східнослов'янську державу Русь і єдиний давньоруський народ. Тож будь-яке об'єднання росіян, українців та білорусів в єдиній державі має сприйматися ними як відновлення історичної справедливості»;
- Важливим для авторів «Тез» було утвердження у читачів думки про споконвічну спільність збереження народами традицій єдності, культури й свідомості. Вони підкреслювали: «Незважаючи на всі історичні незгоди і великі випробування,

російський, український і білоруський народи зберегли і пронесли через віки свідомість єдності походження, близькості мови й культури, свідомість спільності своєї долі». А тепер порівняйте зміст цієї цитати з раніше цитованими словами Кірілла і все стане зрозуміло, звідкіля «ростуть роги»;

- «Тези» проймала ідея месіанської ролі Російської держави і російського народу у східнослов'янському світі. Адже з самого початку свого виникнення «вона була центром притягання і опорою для братніх народів, які боролися проти іноземних поневолювачів». Тому, зрозуміло, без неї, без її допомоги Україна і український народ були приречені на загибель. За твердженням авторів «Тез», Б. Хмельницький, очоливши визвольну боротьбу, «бачив неможливість **врятування** українського народу без його об'єднання з **великим** російським народом, наполегливо добивався возз'єднання України з Росією». Саме «з'єднавшись з Росією в межах єдиної Російської держави, Україна була врятована від поневолення шляхетською Польщею і поглинення султанською Туреччиною»;
- Проповідувалась ідея бездержавності України, неспроможності українського народу на самостійне державно-політичне життя без своєї опори – «великого союзника, вірного друга і захисника в боротьбі за своє соціальне і національне визволення». Саме у «Тезах» було сформульовано доктрину, відповідно змісту якої, усі борці за незалежність України від Росії проголошувалися «підлими зрадниками», буржуазними націоналістами і «найлютішими ворогами» українського і російського народів.

Отже, «русская идея» своїм стержнем має лиховісні для української національної і політичної свідомості та української історіографії другої половини ХХ ст. ідеологічні постулати комуністичного тоталітаризму, правда, тепер одягнені у релігійні шати російського православ'я. Попри елегантність риторики, насправду протягується старий російський міф політичної та культурної єдності слов'ян (нині уже лише східних) з ядром в особі Росії. Пригадаймо наступні слова А.Пушкіна:

«Кто устоит
в неравном споре
Кичливый лях
иль верный Росс?
Славянские ль ручьи
сольются в русском море?
Оно ль неиссякнет?
Вот вопрос».

І, щоб воно остаточно не висохло (вичерпалося), знадобилася нині ідея «русского мира». Вражає безмежний прояв політичного цинізму і нахабства (в івриті для означення такого поняття вживається термін «хуцпа») сучасних творців російської ідеології на експорт, аби старі, потерті, засмальцьовані, розвінчані й дискредитовані імперські міфи видавати за найпередовіше досягнення сучасної політичної культури східного слов'янства. Нам нав'язують їх знову, а відтак, якщо хочемо жити у незалежній країні, маємо давати на різних рівнях гідну відсіч подібного роду ідеологічним провокаціям. Хочу завершити виступ уривком з геніального поетичного твору маловідомого чи для більшості українців, як завжди,

незнаного поета **Віктора Баранова** «До українців» (1989 р.):

«Українці мої!
То вкраїнці ми з вами – чи як?
Чи в «моголах» і вмерти
судила нам доля пихата?
Чи в могили й забрати
судилось нам наш переляк,
Що розцвів нам у душах
смиренністю «меншого брата»?
Українці мої!
Як гірчать мені власні слова...
Знаю добре, що й вам вони
теж не солодкі гостинці.
Але мушу казати, бо серце,
мов свічка, сплива,
Коли бачу, як люто себе
зневажають вкраїнці.
Українці мої!
Дай вам Боже і щастя, і сил.
Можна жити й хохлам,
і не згіркне від того хлібина.
Тільки хто ж колись небо
нахилить до ваших могил,
Як не зраджена вами,
Зневажена вами Вкраїна!»

Нечитайло В.В.

РОСІЙСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА ЯК ФАКТОР ДЕСТАБІЛІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Сучасна українська держава переживає такі важкі перевірки на злам і розрив, яких не було в її історії з часів УНР і Директорії. Нікому не секрет, що правляча партія Росії й очільники цієї держави все ще плекають надії про „Великую Русь”, не визнають існування української держави важливим здобутком нашого народу. „Україна – не держава”, - цинічно говорив В. Путін, чаркуючи з Президентом США. Посол Росії в Україні М.Зурабов недалеко втік від свого шефа. „Мы непросто братские народы – мы единый народ”, - зазначав він у часописі „Известия в Украине”. Схожу думку сповідують і деякі відомі діячі культури. „Ми ніяка не Європа, а частка одного „русского мира”, - в унісон з політиками промовляє впливовий кінорежисер М. Міхалков.

На жаль, схожою мовою розмовляє зі своїми вірними й Російська православна церква. І це зрозуміло. Так склалося історично, що в Росії ця інституція майже завжди була одержавленою. Під її назвою, як слушно зауважує І. Дзюба, крився

імперсько-політичний чинник. Якщо в Римській імперії з Бога зробили двійника імператора, то в Росії – поплічника царя. Політизована російська церква упродовж століть могла бути лише зряддям влади у руках політиків, що зневажали віру, а то й руйнували саму церкву. В житті цієї церкви був постійний гріх згоди, потурання неправомірним діям влади. Російські церковники мирилися з блюзнірськими витівками Петра I, який публічно глумився над релігійними обрядами, знищив Патріархат і створив Святійший синод – репресивну політичну структуру для нагляду за лояльністю населення. Цар наказав українські релігійні книги „собрати и на пожарах сжечь”. А хто „учнет литовския книги какия-нибудь покупати”, тим „быти от царя в великом градском наказании, а от патриарха в проклятии”. В „проклятии” опинилися не лише рядові православні, які хотіли спілкуватися з Богом рідною мовою, як учив вірян апостол Матвій („бо коли я молюся чужою мовою, то молитесь дух мій, а мій розум без плоду”), а й відомі українські політичні та громадські діячі.

Сьогодні прикро читати виправдувальні „оди” деяких українських вчених, які намагаються відбілити русифікаторську політику російської держави і церкви щодо України. Наприклад, професор П. Толочко у „Віснику прес-служби УПЦ” зазначає, що Валуєвський указ „запрещал употребление малорусского наречия только в сфере издания книг на социал-политические темы”¹. Не думаю, що шановному вченому подобається ліпше термін „малорусское наречие”, ніж термін „українська мова”, хоча, для годиться, він міг би не вживати цього українофобського висловлювання. Але річ не в тім. Навіть школярі знають, що цей сумнозвісний циркуляр заборонив друкувати українською мовою „шкільні підручники, науково-популярні праці, релігійні видання, що спричинило закриття недільних шкіл, переслідування працівників освіти і культури”². Ось така виходить арифметика чи археологія, перепрошую.

Недалеко втекли від цього циркуляру і деякі настанови сучасної Української православної церкви Московського патріархату, які роблять вигляд, начебто не знають, що в Україні церква відділена від держави. Так, відомий своїми одіозними антиукраїнськими потугами одеський митрополит Агатангел очолює Партію регіонів імені Януковича. Свою паству він, за словами журналіста радіостанції „Ехо Москвы” О. Венедиктова, змушує „правильно голосувати”. „Ми з ним, - зазначає О. Венедиктов, - говорили про Українську автокефальну церкву, самостійну, і він сказав: „навіть якщо вся церква буде за те, щоб стати самостійною, я буду проти – навіть, якщо Собор вирішить... Парафіяни приходили до нього за благословенням, він запитував: „За кого голосував? За Ющенка? – йди без благословення. Подякуй, що не прокляну”³.

На жаль, це не поодинокий випадок. Священик Глушківської церкви, що на Ярмолинеччині, у Великодні свята відмовився причастити хлопчика лише тому, що хрестили його не в церкві УПЦ Московського патріархату, а в церкві УПЦ Київського патріархату. Дитина й мати розплакалися і змушені були покинути храм. Священик Хрестовоздвиженської церкви (м. Кам’янець-Подільський) не дозволяв чоловікові брати участь у таїнстві хрещення дитини і бути їй хрещеним батьком через те, що він відвідує УПЦ Київського патріархату. Або ще такий приклад, учням Кам’янець-Подільської хорової школи „Журавлик”, які відвідують церкву

Московського патріархату, батьки (а серед них є і священник) суворо забороняють входити у костел або греко-католицький храм навіть тоді, коли їхні ровесники, також учасники цього хору, виступають там з концертними програмами. Дедалі частіше можна почути, як священники Московського патріархату „перевиховують” віруючих інших конфесій, намагаються довести, нібито їхня церква не угодна Богу, тому потрібно, поки не пізно, міняти релігійну орієнтацію. Щоправда, на Поділлі поки що не пишуть, як у деяких інших регіонах, на прапорах із зображенням Сталіна „Православие или смерть”.

Гадаю, що нині йде неоголошена, тиха, але й від того не меш жорстока війна за і проти незалежної України. І Російська православна церква в ній відіграє неабияку роль. Це особливо помітно з діяльності патріарха Кірілла і підкреслено показової підтримки очільниками нашої держави цієї конфесії. Церковний клір Російської церкви веде себе так, наче знаходиться на своїй землі. „Патріарх Кірілл не бажають їздити вулицею Мазепи, - зауважує О. Пахльовська. – Бо ж патріарху в його священній місії побудови „руського мира” і Київ належить, і ця вулиця, і історія України. Не хоче їздити, то нехай не їздить. Хай їздить проспектом Путіна, по розбомбленому Грозному”⁴.

Цілком розділяю думку відомої у Європі дослідниці. Лише дозволю собі додати, що ескорт із декількох іномарок, який супроводжує церковного олігарха, не вписується у збіднілий краєвид українських регіонів. Патріарх не хоче відставати від панівного класу, що розбагатів на народному зубожінні. Російська церква, як зазначала нещодавно, виступаючи на першому українському телеканалі, російська балерина А. Волочкова, вже „лапы запустила и в алкоголь. Чтобы заказать сейчас в Московском храме Златоуст, нужно иметь около 100 долларов”. Важко порівняти подвижницьке життя, скажімо, засновника Києво-Печерського монастиря Феодосія чи преподобного Серафима Садовського з розкішним життям церковного кліру, що їздить у найновіших іномарках і носить годинники за десятки тисяч доларів. Гадаю не такими хоче бачити Бог своїх духовних пастирів.

1. Толочко П. Здоровий гуманітарний простір України // Вісник прес-служби УПЦ. – 2008. – Вип. 81. – С. 75.
2. Літературознавчий словник-довідник. – К.: Вид. центр „Академія”, 1977. – С. 103.
3. Звичайне розуміння контексту // День. – 2011. – 10-11 червня. – С. 17.
4. Пахльовська О. Геній і Піраняс // День. – 2011. – 17-18 червня. – С. 10.

Газін В.В.

**«РУССКИЙ МИР» - «ТРЕТІЙ РИМ»: ДВІ КОНЦЕПЦІЇ В ЗОВНІШНІЙ
ПОЛІТИЦІ МОСКВИ**

На початку ХХІ століття в умовах, коли Москва в результаті розпаду радянської імперії, відомою під аббревіатурою СРСР, втратила контроль над країнами Центральної та Східної Європи, коли все очевиднішим стає відставання

Росії у всіх галузях політичного, культурного та економічного життя від провідних країн як Європи та Америки, так і Азії, кремлівські ідеологи активно продукують ідею «русского мира».

На перший погляд, вона спрямована реалізувати благородну ціль об'єднання російської нації, відшукати втрачені цінності, сприяти культурному зростанню та розбудові російської державності. Чи не головна роль у цьому процесі відводиться церкві (РПЦ). Однак, за зовнішнім позитивом доволі яскраво проступає головна суть даної ідеї – відродження імперії. У цьому сенсі вважаємо за необхідне окреслити декілька характерних рис ідеї «русского мира». По-перше, в її основі лежить теза активної діяльності на всіх територіях, «де чується російська мова», де проживає російське населення. У даному сенсі вважаємо, що вона передбачає право уряду Російської Федерації, використовуючи всі доступні засоби (політичні, інформаційні, військові), втручатися у внутрішні справи будь-яких країн, де, на його думку, здійснюються утиски прав росіян. При цьому часто власне етнічних росіян підмінюють тими, хто є просто російськомовними. Велика кількість останніх на пострадянському просторі є наслідком цілеспрямованої політики русифікації, що здійснювалася імперським центром як в часи самодержної Росії, так і тоталітарного Радянського Союзу. По-друге, як уже відзначалося, одною з провідних сил в просуванні ідеї «русского мира» виступає Московський патріархат. РПЦ і її філія УПЦ МП в цьому плані виявляють особливу активність. Використовуючи риторику про єдність православного світу, який чомусь цілком уособлюється саме з російським світом («русским миром»), про ворожість до православних представників всіх інших конфесій, російські попи на службі імперської влади в своїх інтересах мобілізують всю масу прихожан, зомбуючи їх ідеєю про виключну канонічність саме московської церкви і необхідність заборони, ліквідації, знищення всіх інших церков. По-третє, «русский мир» формується й існує на протиставленні його «нерусському», який, на думку його ідеологів, «однозначно є ворожим, і спрямовує свої зусилля лише на приниження росіян та Росії. До таких ворогів відносять тих, хто розмовляє іншою мовою, відстоює свої національні інтереси, прагне змусити Москву рахуватися з ними. Ворогом «русского мира» вбачається Європа, яка не хоче визнавати особливого статусу російського народу в світі (росіяни якщо й погоджуються на партнерські відносини, то аж ніяк не з австрійцями чи шотландцями, а лише в форматі Росія – Європа). Насамкінець, Україна в реалізації ідеї «русского мира» посідає особливе місце. Історія довела, що без неї Росія не здатна постати в ролі імперії. Україна, завдяки своєму геополітичному розташуванню, економічному та інтелектуальному потенціалу, була у XVIII – XX ст. незамінним «елементом» Російської імперії, у якій б часи вона не поставала і яких би форм не набувала. Саме тому росіяни, від президента й патріарха до пересічного громадянина, вкрай болісно сприйняли її незалежність й досі не змирилися з втратою України.

Відтак в самій ідеї «русского мира» можна означити наступну схему: об'єднання всіх росіян та російськомовних під єдиним скіпетром – прилучення до цього світу всіх православних (навіть неросіян і неслов'ян) – дистанціювання від Європи з її «гнилими» цінностями, демократією тощо. Відтак територією «русского мира» визначено саме євроазійський простір, який поширюється власне на Росію, а

також країни, що перебувають у сфері політичного економічного та культурного впливу Москви. Об'єктом дії (тиску, наступу, втручання...) мають стати країни, в яких зберігається російське, або російськомовне населення, що «волає» про допомогу.

Звичайно, ідея «русского мира» не є якимось новітнім ексклюзивним винаходом «передової думки» сусідньої країни. Вона зберігає очевидну спадковість ідеї «Третього Риму», що виступала рушієм активності Росії в XVII – XIX ст. Аналіз останньої переконує нас в тому, що ці концептуальні рушійні ідеї російського націоналізму мають ряд спільних рис. Як і ідея «русского мира», концепція «Третього Риму» переживала становлення в період, коли Москва намагалася вийти з кризи, пов'язаною з сумнозвісними смутними часами кінця XVI – початку XVII ст. Як і на сучасному етапі, основним завданням в сенсі реалізації ідеї «Третього Риму» стало збирання руських земель (там, де проживає російський народ, земель, які колись входили до Руської держави IX – XII ст.). При цьому роль України у реалізації цих планів була, якщо й не вирішальною, то досить значною.

Традиційно, в історичній літературі, як основні чинники цієї збиральницької політики Москви, називають релігійний і національний (відчуття слов'янської єдності) чинники. Проте, на нашу думку, їх не слід розглядати саме як побуджуючі, скоріше ідеї православної та слов'янської єдності стали певним виправданням чи обґрунтуванням політичного курсу держави. Скоріше самі ідеї про релігійну близькість, спільні корені, «спільну київську спадщину» з'явилися як результат ідеологічного обґрунтування зовнішньополітичного курсу, курсу на експансію в Європі. Акцентуючи на цьому увагу, вважаємо, що подібна ситуація складається і сьогодні, коли ідеями про якесь слов'янське братерство, православну єдність прикривається звичайна імперська політика. Відзначу, що плани Москви ніколи не обмежувалися власне слов'янськими народами (що заперечує тезу про домінування ідеї слов'янської єдності). У XVII ст. чітко виявлялося бажання привести під царську руку і землі, населені неслов'янськими православними народами. Зокрема, це стосувалося Молдавії та Валахії.

Як і сьогодні, в XVII ст. до активізації експансіоністської політики російське керівництво спонукали представники верхівки православної церкви. У той час головним ідеологом російського наступу виступав патріарх Нікон (сьогодні подібну роль виконує Патріарх Кірілл (Гундяєв). Тогочасні імперські тенденції в зовнішній політиці Москви знайшли відображення в царських титулах, нові форми яких російське керівництво повсякчас настійливо намагалася утвердити. Зокрема, вже після укладення Переяславсько-московського договору 1654 р. в царській титулатурі з'являється іменування Алексея Михайловича як „Божиєю милостью великого государя, царя и великого князя, Всея Великия и Малыя, и Белья Росии самодержца и многих государств и земель восточных и западных, и северных отчича и дедича, и обладателя...”. Говорячи про східні, західні та північні землі, Москва чітко декларувала свої агресивні плани (ці землі мали бути включені до складу Росії). Як вказує російський історик XIX ст. П.Медовіков, ця титулатура гучно промовляла «...перед цілим світом, що Государ і Самодержець вся Русі ніколи прямо не відмовлявся від земель, які коли-небудь були зайняті росіянами. Право давності панування в них чужинців не могло слугувати перешкодою».

Настійливі намагання російських дипломатів утвердити нові титули, на нашу думку, мали кілька підтекстів. По-перше, з визнанням нових титулів відбувалося фактичне визнання тих геополітичних реалій, які склалися в результаті військових успіхів Москви. По-друге, сама титулатура проголошувала царя як одного з найвеличніших і наймогутніших монархів Європи. Часто це викликало нерозуміння з боку представників європейських монарших домів. По-третє, помилки в написанні царських титулів часто використовувалися московськими дипломатами для виправдання певних політичних кроків Москви (цим могли бути виправдані військові конфлікти, відмова проведення переговорів тощо).

Загалом, спроби реалізувати ідею «Третього Риму» вилилися в катастрофу як для народів, на яких була спрямована російська експансія, так і для самого російського народу, який завжди платив надто дорогу ціну за імперські амбіції своїх керманців. При цьому вважаю за необхідне відзначити, що власне ідея захисту російського населення, що була визначальною як в далекому XVII ст., так і сьогодні, вбачається, м'яко кажучи, вкрай нещирою. Зважаючи на ставлення російської держави (влади) до власного російського народу (величезні жертви в угоду імперських амбіцій Москви, криваві репресії проти власного народу, політичні та економічні експерименти, які перетворюють більшість росіян в жебраків....), аж ніяк не можна повірити у щирість Кремля, коли звідти звучать заклики про захист росіян в Прибалтиці, на Кавказі, в Україні.

Крилов Е.К.
міський осередок ВО «Свобода»

Я хотів би звернути увагу присутніх на висловлювання А.Дудіна, теоретика сучасної російської геополітики. Ось, що він каже: «Украина – неестественное геополитическое образование, государство-тампон , специально созданное американцами для противодействия интеграции Европы ». В цих словах ми бачимо не лише невизнання української держави й огидне ставлення до неї, а й закид на адресу свого противника на міжнародній арені. Отже, знищення української державності і українського народу теоретично обґрунтовувалось і раніше, і тепер. Деякі його форми залишились незмінними, інші ж видозмінюються, пристосовуються до умов, маскуються. Для цього не шкодують ані грошей, ані слів, ані дипломатичних вивертів, ані різноманітних інших засобів. Такі намагання, така возня навколо українського питання пояснюються дуже просто. Ще О. Бісмарк у XIX ст. говорив: «Щоб ослабити Росію, треба ампутувати в неї Україну, й імперія сама зачахне». Дякуючи Україні, Росія як імперія повстала і довгий час у цьому статусі утримувалася. Через імперські амбіції російських правителів український народ зазнав страшних нещасть і незворотних втрат.

Отже, корінь усякого зла – це російський імперіалізм, а в Україні на додаток ще й наше доморощене малоросійство. Адже наша влада погрозила пальцем нині покійному священику В. Смоляренкові за наші статті до приїзду в Україну Папи Римського та про ту негарну поведінку Московського патріархату, яка не кращим чином проявилась при цій події. Але коли недавно в нашому місті були розклеєні

церквою цього ж патріархату, наклепницькі листівки образливого і безграмотного змісту, то певне реагування влади з'явилося лише після активного втручання громади. А роль московської церкви, як зняряддя російської геополітики, незрозуміла лише людині темній, або людині без розуму, або людині засліпленій «великою ідеєю русского мира».

Обличчя російської імперії та її церкви показане не лише в творах відомих українських письменників, публіцистів, істориків, але й російських, зокрема Юрія Афанасьєва та Гліба Якуніна. Та найкраще охарактеризував її ще у XVIII ст. О. Радіщев всього одним реченням: «Чудовище обло, зло, стозевно и лайят».

**Дубінський В.А., голова
МО політичної партії «Наша Україна»**

Дійсно, на сьогодні, розгляд проблеми «Русского мира» є актуальним і необхідним. Це визначається, насамперед, тією ситуацією, що складається в Україні. А власне:

- відновленням імперської ідеї Великої Росії та прагненням її впровадження на теренах колишнього СРСР, і особливо в Україні (питання Митного союзу, заперечення важливої ролі українського народу в перемозі у II світовій війні тощо);
- активізацією українофобських сил на усіх рівнях з метою чергового представлення провідної ролі та значення «великого братського народу» на території України;
- поширенням думок щодо «месіанської» ролі Московського патріарха Кірілла (Гундяєва) в розв'язанні проблеми єдиної Української православної церкви (постійні візити патріарха до України та зустрічі, як це не дивно, з представниками одних і тих самих політичних сил; провокативні виступи владик УПЦ МП, наприклад Агафангела –єпископа Одеського).

Варто зазначити також, що відтворення даної ідеології є явищем не новим. Окремі приклади історії України, особливо в духовній сфері, підтверджують цю думку. Серед них:

- 1) 1930 р. – після «використання» УАПЦ (митрополит В.Липківський) РПЦ у протистоянні з більшовицькою владою її було знищено;
- 2) 1946 р. – з метою боротьби проти українського національного руху на західноукраїнських землях було ліквідовано УГКЦ (Львівський церковний лжесобор).

Це лише окремі приклади з нашої історії новітньої доби. А якщо пригадати політику суцільної русифікації та постійну боротьбу проти «українського буржуазного націоналізму». Все, як ми бачимо, відбувається згідно чіткого, задалегідь підготовленого сценарію. Тим паче, якщо подивитися на останні соціологічні опитування, то така послідовна цілеспрямована політика в різних сферах суспільного життя може призвести до значних проблем етнонаціонального, духовного та культурного характеру. Так, із опитувань про те, що саме українці вважають головною загрозою для себе, більшість вказали на: безробіття, беззаконня і втрату почуття гідності.

Що слід робити для вирішення цієї проблеми? На нашу думку, такими

кроками мають бути:

1) досягнення порозуміння представників усіх національно-демократичних сил, на всіх рівнях, з метою вироблення консолідованої позиції щодо розв'язання різноманітних проблем нашого життя. При цьому слід зрозуміти, що примирення не робить хтось один – воно має йти з усіх боків, які справді хочуть цього.

2) активна дієва позиція усіх у відстоюванні ідей української України, недопущення того сильного пропагандистського удару і прихованого, і відкритого проти України, як держави та системи національних цінностей, яка склалася в нашому суспільстві.

Тому, сьогоднішня наша зустріч, у формі «круглого столу», має стати певним поштовхом для наступних консолідованих дій національно-патріотичних сил.

**Калуцький С. С. ,
аспірант кафедри всесвітньої історії**

Уже декілька років предстоятель Російської Православної Церкви патріарх Кірілл (Гундяєв) озвучує через засоби масової інформації основні положення ідеї «русского мира», яка, згідно його слів, має поширюватися та пропагуватися на території Росії, Білорусі, України, Молдавії і північного Казахстану. Для тверезо мислячої людини є очевидним, що ця концепція лише виправдання, ідеологічне підґрунтя продовження існування Російської імперії (яку б назву вона не носила в той чи інший період історії), а Україна – основна мішень, на яку націлено доктрину «русского мира». Першочергова мета, якої прагнуть досягнути керівники російської держави та церкви, – закласти у свідомість частини українців ідею про те, що Російська імперія є їхньою батьківщиною, до створення якої вони теж мають відношення. Для цього Кремль разом із РПЦ вдаються до фальсифікації та тенденційного висвітлення історії. Усі постаті нашої історії, які відстоювали та боролися за існування Української держави, дискредитуються в очах українців (так, наприклад, Іван Мазепа до сьогоднішнього дня проклинається в храмах РПЦ та Української Православної Церкви Московського Патріархату).

На жаль, ідея «русского мира» отримала серед значної частини наших співвітчизників (особливо східних та південних областей) підтримку, яка часто межує на грані фанатизму, українофобії та російського шовінізму. Прикро, але слід визнати – ворожа Українській державі російська експансіоніська ідея поширюється самими ж українцями.

Гадаю, що причинами цієї суспільної трагедії є:

- 1) відсутність патріотизму у значній частині українців; ми до сьогоднішнього дня так і не навчилися замислюватися та перейматися долею Батьківщини, а не лише особистими побутовими матеріальними потребами; не бажаємо, та й не вміємо, нести відповідальність за кроки та рішення, які в більшій чи меншій мірі стосуються долі українського суспільства і держави;
- 2) відсутність справжньої, істинної віри у більшості православних (і не лише православних) України; вона підміняється зовнішньою обрядовістю – звісно це теж добре – але цього надто мало для усвідомленого розуміння і **виконання** того у що намагаємося вірити; а де немає віри, там завжди буде

місце для різноманітних політичних маніпуляцій ворожих урядів з використанням церковного престолу для досягнення своїх цілком земних економічних цілей;

- 3) пасивність та безініціативність більшості українців в умовах активних та агресивних дій російських спецслужб, священників (до них слід зараховувати і священнослужителів УПЦ МП) та «руських общин» – росіян, які проживають в Україні; навіть патріотично налаштовані наші співвітчизники часто воліють «відсидітись» за чиймись спинами, зачекати, щоб хтось зробив подвиг і дав їм гідне життя у своїй державі; вони забули, що свобода, достаток не падають з небес, ніким не даруються і не купляються – за них треба боротися кожного дня та хвилини.

Отже, ми повинні усвідомити, що доля Батьківщини і кожного з нас зокрема, в наших руках, а згуртованість та єдність нації є запорукою перемоги української ідеї. В іншому випадку, нам ще довго доведеться захищатися від ворожих доктрин сусідніх держав.

Отець Юрій (Матвейцов)
настоятель Храму «Різдва Христового»

1. Ідея «Русского мира», як і «Третьего Рима», згубна і суперечить духу і канонам Християнської Церкви.
2. Замість того, щоб у межах свого Патріархату утверджувати християнські цінності, патріарх Кірілл взявся розбудовувати міфічний «русский мир», який нав'язує сусіднім православним народам, які проживають у своїх незалежних державах.
3. Відкрите питання до патріарха Кірілла: «Впровадження ідеї «русского мира», як ми бачимо, забирає у Вас, Ваша Святосте, багато (якщо не весь) дорогоцінного часу. А коли ж тоді Ви встигаєте помолитися Богу, якщо чи не на всіх богослужіннях так пристрасно переймаєтеся цією імперською ідеєю, яка не має жодного відношення до Християнської Церкви?»

ШАНОВНІ КАМ'ЯНЧАНИ ТА ГОСТІ МІСТА!

Релігійна громада Храму «Різдва Христового» створена 2003 р. на історичному факультеті Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка. Її зусилля спрямовуються на відбудову знищеного в 1935 р. комуністичним режимом Українського кафедрального собору (колишнього Казанського собору). За рахунок пожертвувань викладачів і студентів університету, окремих громадян міста розчищено фундаменти, визначено їх архітектурні особливості, проведено термінові протиаварійні роботи, встановлено й освячено хрест, а святішим Патріархом Київським і всієї Руси-України Філаретом закладено й освячено наріжний камінь його відбудови. Нині проводяться роботи для консервації фундаменту, на яку потрібні чималі кошти. Релігійна громада звертається до кам'янчан і інших жителів Подільського краю з проханням по можливості внести децицю пожертвувань на відновлення Храму. Будемо щиро вдячними кожній гривні, що надійде на такий рахунок громади:

26001060081368, Хмельницька філія ПАТ комерційного банку «Приватбанк», МФО 315405

**З повагою і вдячністю голова релігійної громади Храму «Різдва Христового» УПЦ КП
доктор історичних наук, професор Валерій Степанков**

*Казанський собор (м. Кам'янець-Подільський)
Фото початку 1900-х рр.*

